

OPINIA națională

Revistă săptămânală de informație, opinie și idei de larg interes național, editată de FUNDAȚIA "ROMÂNIA DE MĂINE"

OPINIA PUBLICĂ, DEMOCRAȚIA ȘI STATUL DE DREPT "ÎNDATORIRI" ale statului de drept (III)

Prof. dr. AURELIAN BONDREA

Asupra sintagmei "stat de drept" s-au pronunțat și se pronunță diverse curente sau "școli" de gândire și analiză, fiind evident că în diverse epoci istorice conceptul a căpătat noi și benefice dezvoltări, fără a lipsi tentația sau capcana politico-ideologică a abordării unilaterale. Acestea au oscilat și oscilează de la încercarea de justificare a statului polițist sau totalitar la propagarea exclusivistă a doctrinei drepturilor individuale, cu consecința logică a inoculării și încurajării anarhiei sociale. Această din urmă poziție a fost și mai este sesizabilă în contextul tranzițiilor din Europa central-răsăriteană și din fosta U.R.S.S., mai ales atunci când, în numele "statului de drept", adică al statului care, principial, oferă și garantează drepturi individuale, s-a trecut la atacuri împotriva statului de fapt, ca garant al asigurării unei ordini democratice. Este suficient a aminti, în cazul țării noastre, fenomenele "Piața Universității" sau "mineriada", fără a mai vorbi despre ciudatele "contestări" în numele "statului de drept", a însăși Constituției ce dă expresie incontestabilă, după cum arată prestigioase recunoașteri internaționale, chiar statului de drept. Cum acestea sunt reflexul intoleranței și mentalităților conservator-răzbu-nătoare ale celor care, dacă nu au înțeles și acceptat istoria, consideră că nu ei, ci istoria este "în defect", merită a pune în discuție sau cel puțin sub semnul întrebării dacă opinia publică percepe fenomenul, precum și măsura în care

aceasta ar putea fi, eventual, manevrată.

Înainte de a trece la o asemenea elaborare ce încheie considerațiile privind relația dintre opinia publică și statul de drept, este util a reaminti, pe scurt, istoricul acestui concept. Cum arată literatura de specialitate, statul de drept este un concept datorat științei juridice germane ("rechtstaat") și opus, în secolul trecut, statului polițist prusac. În secolul nostru, statul de drept a fost "văzut" (sau considerat) ca emanație a unei ordini juridice care să asigure - pe cale constituțională și

legislativă, potrivit unor norme articulate organic - drepturile și libertățile individului. În această accepție era vorba, potrivit teoriei lui Hans Kelsen, de un stat de drept generat de constrângere și legitimând astfel statul polițist. După anii '70, prin îmbinarea unor elemente ale doctrinei "contractului social" și doctrinei drepturilor individuale, s-a acreditat statul de drept ca stat suveran, limitat în acțiunile sale prin lege, dând câmp liber drepturilor individuale dar punând, teoretic și adeseori practic, democrația pe panta alunecării spre anarhie.

(Continuare în pag. 6)

PLEDOARIE PENTRU VALIDAREA SOCIAL-UMANĂ A TINEREȚII

Acad. ȘTEFAN MILCU

Acest eseu are o actualitate multiplu motivată, generată de problemele complexe ale tinerilor, a ceea ce se poate numi validarea lor social-umană. În acest sens, este suficient să amintim situația dramatică a șomajului și a tensiunilor ce apar între generațiile mature și tineri, în competiția social-profesională. Explicațiile posibile ale acestei situații sunt multiple, în conexiune cu structurile sociale, economice și cu pregătirea tinerilor capabili să răspundă exigențelor civilizației tehnico-științifice.

În rezolvarea acestui ultim punct de vedere intervine ceea ce se poate numi, în general, pregătirea educativă și culturală a tinerilor, capabilă să le confere competența necesară într-o formă de activitate oferită social. Se evidențiază astfel necesitatea unei corelații între necesarul social și conținutul educației, înțelesă în sensul cel mai larg, care include școlarizarea la toate nivelele.

Vom cita din aceste puncte de vedere discuția interogativă a doi adulți dintr-o piesă a cunoscutului dramaturg american Arthur Miller *), prieten din tinerețe, dintre care unul a reușit în viață, iar celălalt nu. Răspunsul celui care a reușit este următorul: "Am reușit pentru că m-am pregătit pentru viață".

Aceasta este calea de validare social-umană a unui tânăr. Nu trebuie uitat că tinerețea este o etapă biologică în ontogeneză, care trebuie valorificată prin muncă și educație, prin învățatură, prin cultură.

În problema prezentată în acest eseu am comentat numai factorul uman în validarea socială a tinereții, care trebuie considerată, la rândul ei, prin rolul ce-l are, în această relație, societatea, în marea ei complexitate, pe care ne propunem s-o abordăm într-un viitor eseu.

*) Arthur Miller, *Moartea unui comis-voiajor* (1949).

Acad. ȘTEFAN ȘTEFĂNESCU

despre

LATINITATE
ca identitate și dimensiune
europeană a poporului român

Pag. 8

EVALUAREA ȘI ACREDITAREA ACADEMICĂ SUB PRESIUNEA TIMPULUI OPTIMISM EXAGERAT?

Interlocutor:

prof. univ.dr.

IOAN MIHĂILESCU,
prorector al Universității
București, președinte
al Consiliului Național
al Evaluării și Acreditării
Academice

- Recent, cei 19 membri ai Consiliului v-au ales în fruntea "staff"-ului acestei "supraputeri" a învățământului superior. În această calitate, de președinte, vă rog să punctați acțiunile de până acum ale Consiliului Național de Evaluare și Acreditare Academică.

- În ordinea priorităților s-a aflat: stabilirea regulamentului Consiliului, precum și al celui al comisiilor sale. Ele au fost înaintate spre avizare Ministerului Finanțelor, Ministerului Muncii și Protecției Sociale și Ministerului Justiției. După obținerea avizelor acestor fonduri, conform prevederilor Legii nr. 88, regulamentele vor fi înaintate Guvernului spre a fi aprobate. Paralel cu această activitate, pentru a câștiga timp, am constituit comisiile pe specialități, unsprezece la număr, în raport cu volumul activităților ce vor trebui desfășurate.

- Vă rog să nominalizați comisiile implicate în procesul de evaluare.

- Comisia pentru științe exacte cuprinde specialitățile: matematică, fizică, chimie, științe ale naturii, medicină umană și farmacie, agronomie și medicină veterinară, artă și sport, științe sociale, științe umaniste, drept, științe economice. La ședința din perioada 5 - 8 mai, au fost nominalizați, dar în faza de candidatură, membrii comisiilor. Toți aceștia se întâlnesc apoi, cu Consi-

liul pentru nominalizarea membrilor comisiei și sunt numite organele de conducere ale fiecărei comisii în parte.

- Când se vor comunica instituțiilor interesate să obțină autorizația de funcționare criteriile necesare pentru alcătuirea dosarelor de autoevaluare?

- Din câte cunosc, Ministerul Învățământului a difuzat lista documentelor necesare întocmirii dosarelor de autoevaluare ce trebuie remise CNEAA. S-a stabilit detaliat ce trebuie să cuprindă fiecare dosar, astfel încât și munca celor din instituțiile interesate, dar și cea a comisiilor CNEAA care întocmesc rapoartele să fie ușurate. Totodată, prin aceste precizări se vor evita, sperăm, eventualele restituiri ale dosarelor în vederea completării lor. Solicitățile sunt numeroase atât din partea instituțiilor de stat - 381, cât și a celor particulare - 424.

- Până la această dată, câte dosare au fost depuse?

- Unul singur. Cel al Universității Ecologice.

- ... În urma experimentului pilot al CEPES - UNESCO am înțeles că s-a alcătuit un fel de grilă-standard, care ar trebui să constituie limbajul comun al membrilor comisiilor CNEAA atunci când acestea merg în teritoriu pentru a controla situația reală din instituții. Când va avea loc instruirea lor?

- Între 23 și 28 mai. Nu se va porni la nici o verificare de dosar privind autoevaluarea până nu facem un instructaj amănunțit al tuturor membrilor comisiilor. Ceea ce a oferit CEPES constituie doar niște recomandări, niște puncte de referință...

- Pentru că ați fost inclus în studiul pilot al CEPES, cum apreciați actuala grilă de evaluare?

- Sunt câteva standarde generale pentru toate domeniile. Unele sunt stabilite prin Legea 88 și ele nu sunt "negociabile". Există și un set de standarde specifice ce urmează a fi elaborate tot în intervalul 23 - 28 mai, pe fiecare comisie.

Aceste standarde specifice nu pot fi în număr foarte mare și nici foarte categorice.

- Cam multe lucruri trebuie făcute în această lună. Sub această presiune a timpului, când estimați că își vor putea începe activitatea comisiile?

- Până la sfârșitul acestei luni, toate aspectele organizatorice trebuie finalizate. La începutul lunii următoare, în iunie, primele comisii se pot deplasa în instituții.

- Iar timpul în care o comisie va evalua autoevaluarea și va întocmi raportul la cât îl apreciați?

■ Aurel GHIMPU

(Continuare în pag. 6)

ZONELE DE INFLUENȚĂ ÎN NOUA ARHITECTURĂ EUROPEANĂ

Dezbateri organizată de

INSTITUTUL DE RELAȚII INTERNAȚIONALE

AL FUNDAȚIEI "ROMÂNIA

DE MĂINE" în colaborare cu A.D.I.R.I.

și I.D.R.I. "NICOLAE TITULESCU"

Pag. 4-5

COLEGIILE REVISTEI "OPINIA NAȚIONALĂ"

Colegiul pentru reformă și relansarea economiei naționale:

- Acad. Alexandru Bărlădeanu
- Acad. Anghel Rugină
- Acad. N.N. Constantinescu
- Acad. David Davidescu
- Prof. dr. Constantin Ionete
- Prof. dr. Ivanciu Nicolae-Văleanu
- Prof. dr. doc. Alexandru Zanfir
- Prof. dr. Mircea Druc
- Prof. dr. Alexandru Albu
- Prof. dr. Mihai Părăluță
- Prof. dr. Gheorghe Zăman
- Prof. dr. Petre Mălcome
- Prof. dr. Gheorghe Răboacă

Colegiul pentru problemele științei și învățământului:

- Acad. Ștefan Milcu
- Acad. Radu Voinea
- Acad. Ștefan Pascu
- Acad. Ion Coteanu
- Acad. Cristofor Simionescu
- Acad. Ștefan I. Ștefănescu
- Prof. dr. Liviu Maier
- Prof. dr. Grigore Brâncuș
- Prof. dr. Dan Ghiocel
- Prof. dr. Emil Tocaci
- Prof. dr. doc. Grigore Posea
- Prof. dr. Gheorghe Secară
- Prof. dr. g-ral (rez.) Emil Mihuleac

Colegiul pentru problemele culturii și artei:

- Acad. Eugen Simion
- Acad. Alexandru Boboc
- Radu Beligan
- Grigore Vieru
- Paul Everac
- Dinu Săraru
- Prof. dr. Ion Dodu Bălan
- Prof. dr. Victor Giuleanu

Colegiul pentru ideea națională și socială în România:

- Prof. dr. Aurelian Bondrea
- Prof. dr. Mitropolit Antonie Plămădeală
- Prof. dr. Ioan Scurtu
- Adrian Păunescu
- Prof. dr. Ion Rebedeu

- Prof. dr. Ion Popescu
- Prof. dr. Gheorghe Cazan
- Prof. dr. Ion Tudosescu
- Prof. dr. Tiberiu Nicola
- Prof. dr. Virgil Constantinescu

Colegiul pentru doctrine politice și probleme ale relațiilor internaționale:

- Valentin Lipatti
- Prof. dr. Florea Dudiță
- Prof. dr. Mircea Nicolaescu
- Prof. dr. Marin Voiculescu
- Ion Mărgineanu
- Dan Lăzărescu
- Prof. dr. Ion Zară
- Prof. dr. Constantin Mecu
- Prof. dr. Marin Nedelea
- Prof. dr. Constantin Vlad

Colegiul pentru problemele sănătății și protecției sociale:

- Acad. Nicolae Cajal
- Acad. Constantin Bălăceanu-Stolnici
- G-ral dr. Gheorghe Niculescu - membru de onoare al Academiei Române
- Prof. dr. doc. Iulian Mincu
- Prof. dr. doc. Victor Ciobanu
- Prof. dr. Caius Traian Dragomir
- Prof. dr. Andrei Firică
- Prof. dr. Dorin Sarafoleanu
- Prof. dr. Ioan Pop D. Popa
- Prof. dr. Ștefan Costea
- Prof. dr. Mihai Dumitrescu

Colegiul pentru problemele justiției, statului de drept și democrației:

- Acad. Valentin Georgescu
- Acad. Ion Filipescu
- Prof. dr. Vasile Giunea
- Prof. dr. Antonie Iorgovan
- Prof. dr. Adam Popescu
- Prof. dr. Nicolae Popa
- Prof. dr. Ion Neagu
- Prof. dr. Andrei Popescu
- Prof. dr. Ionel Cloșcă
- Prof. dr. Mihai Merfea
- Prof. dr. Mircea Stroia

Director:

Prof. dr. AURELIAN BONDREA

CONSILIILE FUNDAȚIEI "ROMÂNIA DE MÂINE" - CERTĂ VOCAȚIE SOCIALĂ ÎN PROMOVAREA VALORILOR UMANISTE

FACTOR DE INOVARE ÎN ÎNVĂȚĂMÂNT

Mesajul ce se degajă din înțelegerea relației de convergență dintre direcțiile de evoluție ale învățământului cu cele ale dezvoltării sociale este de stringență actualitate pentru societatea noastră românească în prezent. El evidențiază ideea potrivit căreia formarea resurselor umane și, în consecință, dezvoltarea învățământului reprezintă o prioritate națională, cu deosebire într-o perioadă de tranziție ca aceea pe care o parcurgem. Cu alte cuvinte, progresul societății noastre depinde hotărât de dimensiunea investițiilor - de toată natura - pe care societatea le realizează pentru educația sistematică și instruirea permanentă, pentru promovarea constantă a valorilor științei și culturii.

Privită din această perspectivă, Fundația "România de Măine", instituție publică de știință, învățământ și cultură, are menirea de a contribui la dezvoltarea acestor domenii, de a oferi cadrul adecvat pentru învățare și dezbateri publice, pentru confruntarea de idei și experimente pe probleme de larg interes național, socio-economic, științific, de învățământ și cultură. În sistemul conceptual și instituțional al Fundației, alături de alte consilii științifice, de instituții de învățământ și cercetare științifică, își desfășoară activitatea și Consiliul de Științe Pedagogice. Prin natura domeniului pe care îl reprezintă, Consiliul de Științe Pedagogice își înscrie preocupările în problematica variată și complexă a dezvoltării învățământului românesc.

Cum se știe, Fundația a creat o Universitate reprezentativă - "Spiru Haret"

- având numeroase facultăți, răspândite în multe orașe din țară. Acest ansamblu de instituții de învățământ superior se prezintă nu numai ca o rețea de unități, paralelă cu aceea a instituțiilor de stat, ci reprezintă o alternativă la învățământul de stat, în planul structurilor, profilurilor de formare, al curriculumului etc. Sunt de menționat structuri și profiluri noi care deschid noi orizonturi în dinamica sistemului școlar: filosofie-jurnalistică, geografie-geoeconomie și turism, istorie-geografie, sociologie-psihologie, pedagogie-psihologie, matematică aplicată și informatică ș.a. Au fost create - pentru prima dată în structurile sistemului nostru școlar - Colegii pedagogice de institutori, oferind o alternativă la sistemul actual de formare a personalului didactic pentru învățământul primar, prezentând reale avantaje. Să amintim numai faptul că, prin aceasta, se modifică statutul social și profesional al celor care îndeplinesc o asemenea funcție didactică, cu efecte pozitive în direcția creșterii prestigiului lor în ansamblul corpului didactic, precum și al unei formări mai temeinice pe baza culturii generale dobândite în liceu și a unui grad mai ridicat de maturizare a tinerilor. În același timp, colegiile de institutori pot oferi o soluție viabilă la cerința acoperirii nevoilor de cadre didactice pentru predarea limbilor străine, a muzicii, educației fizice și desenului, ca și a numeroaselor posturi de învățători ocupate în prezent cu personal fără calificare. Este semnificativ, din acest punct de vedere, faptul că, aproape în totalitate, studenții secțiilor cu frecvență parțială ale acestor colegii funcționează în învățământ.

Evident că chiar și în condițiile definirii unor orientări consensuale și ale unor opțiuni fundamentale, sancționate juridic prin viitoarea Lege a învățământului, confruntarea de opinii și a alternativelor pluraliste vă continua să se manifeste. Ea este condiția esențială pentru ca sistemul de învățământ în întregime sau componentele structurale ale acestuia să-și demonstreze viabilitatea, flexibilitatea și capacitatea de adaptare. Re-

forma învățământului, privind un sistem atât de complex, nu se poate produce dintr-o dată, prin adoptarea unei legi, a unui program de politică educațională, oricât de complete și de judicioase ar fi elaborate. Deși necesare, asemenea acte legislative, prin ele însele, nu sunt suficiente, oferind numai cadrul general de realizare a reformei; ele orientează măsurile propriu-zise de schimbare. Apoi, activitatea de învățământ generează nevoia de reconsiderare permanentă a obiectivelor, conținuturilor, strategiilor didactice, formelor de organizare ș.a.m.d. Niciodată înnoirea sistemului de instrucție și educație nu poate fi considerată încheiată. De altfel, ideea care pune în evidență permanența reformei reprezintă una din achizițiile teoriei referitoare la inovarea în educație.

În acest cadru de referință, Consiliul de Științe Pedagogice vizează și inovarea altor zone ale activității de învățământ. Pe măsură ce vor fi create "complexele de învățământ preuniversitar" proiectate, pe lângă funcția acestora ca școli de aplicație pentru practica pedagogică a studenților și de școli-pilot, ele sunt concepute ca unități în care vor fi promovate modele alternative de organizare a studiilor și de instruire, având ca dominante diversificarea instrucției școlare în funcție de interese și aptitudini, diferențierea programelor în raport de nivelul de înțelegere al elevilor, realizarea de clase speciale pentru elevi dotați sau cu înclinații pentru diverse domenii științifice, tehnice și practice ș.a.

Extinderea facultăților care pregătesc personal didactic, ca și exigențele formării studenților acestor facultăți, în consonanță cu solicitările de competență ale profesiunii didactice, au pus în fața Consiliului de Științe Pedagogice problema concepției și organizării Seminarului pedagogic ca organism instituțional de realizare și coordonare a pregătirii psiho-pedagogice și metodice, teoretice și practice a viitoarelor cadre didactice. Evitând crearea unui model instituțional inutil, formal, care să se suprapună unor structuri de organizare existente, Seminarul pedagogic este menit să asigure un raport, adecvat nevoilor învățământului între pregătirea de specialitate, academică și formarea psiho-pedagogică și metodică, între pregătirea teoretică și abilitatea practică, între pregătirea de bază și formarea continuă. În perspectiva acestor obiective, prin intermediul unui asemenea organism, dorim să se ajungă la acțiunea concertată a cadrelor didactice care realizează pregătirea de specialitate cu specialiștii în psiho-pedagogie, cu metodicienii și profesorii îndrumători din unitățile de aplicație.

Întreg programul Consiliului de Științe Pedagogice este circumscris ideii de a face ca instituțiile de învățământ ale Fundației "România de Măine" să constituie teren fertil pentru experiențe generate de idei inovatoare, întemeiate pe cucerirea, dar și pe responsabilitate civică, profesională și să devină, în acest fel, sursa unor sugestii pentru dezvoltarea întregului sistem școlar.

■ Prof. dr. Ion T. RADU,
președintele Consiliului de Științe Pedagogice

NOTE * INFORMAȚII * ATITUDINI

ROMANIA'S ECONOMIC HISTORY

From the beginnings to
World War II

Edited by
M.N. Constantinescu
Member of the Romanian Academy

Editura Academiei Române

UN STUDIU FUNDAMENTAL PENTRU GÂNDIREA ECONOMICĂ

sub semnătura
Acad. N.N. Constantinescu

A apărut, zilele acestea, la Editura Academiei Române, o reprezentativă lucrare pentru valoarea Școlii românești de istorie economică - **Romania's Economic History** - sub redacția academicianului N. N. Constantinescu, cea mai de seamă personalitate românească în domeniu. La realizarea lucrării, alături de domnia sa, au mai participat, ca autori, Șt. Ștefănescu, P. Cernovodeanu, Șt. Olteanu, I. Constantinescu, D. Hurezeanu, V. Axenciuc și V. Bozga.

Lucrarea, publicată în limba engleză și prilejuită de organizarea, la Milano, în septembrie a.c., a celui

de-al XI-lea Congres mondial de istorie economică, este consacrată istoriei economice a României, de la origini până la cel de-al doilea război mondial.

La baza lucrării stă o solidă, bogată și variată informație documentară, de la cele mai noi descoperiri arheologice și rezultate ale cercetărilor lingvistice la izvoarele economice propriu-zise (registre vamale, tratate comerciale, statistici etc.), publicate în mari colecții naționale sau străine. Tot ce este semnificativ a fost folosit. Sunt valorificate, de asemenea, rezultatele celor mai importante cercetări în

domeniul istoriei economice românești, mai vechi sau recente.

Problematica lucrării, tratată într-o viziune largă și strict obiectivă, subliniază interdependența dintre factorii istorici care au definit specificitatea istoriei economiei românești și au integrat-o în ansamblul celei europene.

Dacă conținutul lucrării îi adăugăm ținuta ei grafică frumoasă, putem considera, pe drept cuvânt, că **Romania's Economic History** onorează autorii ei și înscrie în circuitul științific internațional un eșantion valoros al științei românești.

ARTĂ AUTENTICĂ PENTRU FRUMUSEȚEA... STRĂZII

Din când în când, sâmbătă și duminică, o prezență neobișnuită atrage atenția celor aflați în Piața "1 Mai" din Sectorul 1 al Capitalei: tablourile fixate pe pereții clădirilor din marginea pieței, purtând semnătura pictorului Virgil Paștina.

Peisaje, naturi moarte cu fructe și flori, interioare pitorești, toate realizate în culori delicate, cu un autentic har. Această expoziție stradală atrage atenția trecătorilor, beneficiind de un număr impresionant de vizitatori ad-hoc. Și, bine înțeles, judecând după timpul cât zăbovesc unii în fața tablourilor - de mulți admiratori.

Pe când și în alte locuri din București asemenea inițiative sprijinite de primăriile sectoarelor?

QUO VADIS REFORMA?

ÎMPRUMUTURILE EXTERNE ȘI DEVALORIZAREA MONEDEI NAȚIONALE

În articolul nostru precedent arătam că în România, contrar opinii nejustificate optimiste, devalorizarea monedei naționale acționează ca factor nefavorabil în materie de rambursare a împrumuturilor externe, mărindu-le partea lor de servitute. O devalorizare slabă poate avea efect favorabil numai atunci când cererea externă pentru produsele naționale este suficient de elastică. În cazul în care nu există o astfel de elasticitate, prin devalorizarea slabă nu se va înregistra o creștere a exporturilor, iar importurile (inclusiv cele conținute în exporturi) vor conta tot mai mult, ceea ce va greva nefavorabil asupra deficitelor balanțelor comerciale și de plăți. Acest efect, contrar celui scontat, manifestat ca urmare a practicării devalorizării monedei naționale, este cunoscut în literatura de specialitate sub denumirea de "efect pervers". Tot la fel și împrumuturile externe, aparent profitabile pentru debitor, în fapt pot fi caracterizate prin doze mai mari sau mai mici de perversitate. Din păcate, fenomenul menționat s-a manifestat și se mai manifestă în cazul economiei românești, exportatoarea de produse la care cererea externă este încă rigidă.

Pe termen scurt, devalorizarea antrenează în mod mecanic tensiuni inflaționiste datorită creșterii prețurilor la import, tensiuni ce se amplifică și ca urmare a fenomenelor psihologice legate de necunoașterea de către agenții economici a conținutului și obiectivelor devalo-

rizării. Deși devalorizarea este considerată sursă frecventă a inflației, în ultimă analiză, ea nu este decât o constatare a deprecierei interne a monedei naționale. Datorită cumpărărilor speculative și stocajelor, "prima la export", scontată pe seama devalorizării, progresiv este estompată.

Un alt dezavantaj al devalorizării constă în faptul că partenerii comerciali o pot identifica implicit sau explicit cu practicarea prețurilor de dumping de către țările care devalorizează, ceea ce poate provoca devalorizări în cascadă, în lanț (succesive) din partea acestora, situație care practic înseamnă imposibilitatea adjudecării unei prime de export durabile pentru vreunul din participanții la schimburi.

În ceea ce privește efectul-pret, devalorizarea poate genera într-o primă etapă înrăutățirea soldului balanței comerciale, cauzată de creșterea prețurilor la importuri, după care este posibilă o îmbunătățire a acestuia ca urmare a declanșării susținute a unui proces de substituție a importurilor de către produsele indigene. Experiența diferitelor țări care au recurs la devalorizare a arătat că durata ajustării balanței comerciale poate fi foarte diferită. Prelungirea însă peste anumite limite a fazei de înrăutățire nu mai poate fi urmată de o ameliorare a soldului balanței comerciale și, în mod inevitabil, se instaurează efectele perverse de care aminteam.

Funcția devalorizării ca stimulent

al creșterii veniturilor, exporturilor și de sporire a performanțelor creditelor externe, deci de stabilire a unui echilibru intern și extern, se poate exercita dacă și numai dacă în economie există un necesar suplimentar și suficient de factori de producție, utilizabili, iar înclinațiile marginale spre consum și investiții, ale diferiților agenți economici iau valori subunitare.

Cel mai întâlnit caz este acela în care suma înclinațiilor marginale spre consum și investiții depășește unitatea, ceea ce înseamnă că devalorizarea duce la o creștere a venitului național și a utilizării resurselor, dar și a deficitului extern.

Diminuarea consumului și investițiilor, ca urmare a creșterii prețurilor induse de devalorizare, va reduce volumul încasărilor agenților economici, ceea ce se va repercuta asupra reducerii cheltuielilor finale (consumului) ale acestora, activării vânzărilor de valori mobiliare, în acest fel crescând rata dobânzii și implicit reducându-se investițiile. În virtutea efectului de "iluzie monetară", chiar dacă veniturile nominale se măresc în aceeași proporție cu prețurile, creșterea acestora din urmă induce o reducere a cheltuielilor.

Deprecierea monetară reprezintă și un factor cu efecte redistributive în favoarea grupurilor cu o propensiune redusă către consum (de regulă, titularii de profituri) și în detrimentul salariaților și al titularilor de venituri fixe, ceea ce în final

diminuează disponibilitatea acestora de a recurge la împrumuturi de mare anvergură sau care să întru-nească cerințele dimensionale ale unei "mase critice".

Strategia contractării împrumuturilor externe de către stat sau alți agenți economici trebuie coroborată cu cea a atragerii de investiții directe de capital străin, inclusiv pe seama acordării unor înlesniri și facilități care să favorizeze nu spolierea avuției naționale, ci prospe-

ritatea acesteia.

Investițiile directe străine pot juca un rol însemnat atât în restructurarea economiei naționale, cât și în îmbunătățirea situației balanței de plăți externe, inclusiv prin nerecurgerea la împrumuturi externe suplimentare. După cum rezultă din tabel, deocamdată, investițiile de capital străin în România sunt cu mult sub nivelul cerințelor și al potențialului economic.

Investiții străine în România în perioada 1990 - 1993

Anul	Total investiții milioane \$ SUA	Număr de unități cu capital străin	Număr de țări
1990	107,7	1529	68
1991	153,3	6368	84
1992	269,1	12780	103
1993	227,4	8457	103

Creșterea numărului de societăți comerciale cu capital străin nu a însemnat și o creștere susținută a volumului acestui capital. Oricum, acestea reprezintă un domeniu în care împrumuturile externe pot găsi suficiente elemente stimulativ și de demonstrare a viabilității libere inițiative.

Menționăm de asemenea că împrumuturile externe, care depășesc anumite dimensiuni, comportă și riscul unei deschideri a economiei către exterior ce nu mai poate fi controlată, aceasta în detrimentul, mai ales, al debitorilor și nu numai. Riscul unei deschideri necontrolate spre exterior ar consta în următoarele: acordarea de priorități satisfacerii unor nevoi externe în opoziție cu nevoile interne ale economiei naționale; creșterea vulnerabilității activităților dependente de piețele externe; intrarea în acțiune a unui mecanism de recurgere cu-

mulativă la resursele externe care cu greu poate fi oprit sau nu mai poate fi oprit decât prin măsuri cu costuri economice și sociale foarte mari, necesare topirii, fie chiar și parțiale, a "bulgărelui de zăpadă în creștere", specific poverii datoriei externe.

Problema virtuților și serviciilor împrumuturilor externe, pe cât de complexă în general, pe atât de sensibilă și lăbilă în cazul economiei de tranziție a României, presupune, tocmai de aceea, analize aprofundate la nivelurile macro, mezo și microeconomice, fără de care deciziile riscă să sufere tarele unui diletantism și superficialități inadmisibile, în condițiile atâtor constrângeri și dificultăți care însoțesc tranziția noastră.

■ Prof. dr. Gheorghe ZAMAN, director al Institutului de Economie Națională

CU ȘOMAJUL, CA ȘI CU FOCUL, NU TE POȚI JUCA

Analizele efectuate succesiv la Ministerul Muncii și Protecției Sociale arată că, după prima decadă a lunii mai a. c., rata șomajului n-a înregistrat o scădere relevantă, așa cum apreciau organele de specialitate, sprijinite pe constatarea - reală - că, odată cu primăvara, începe o perioadă net favorabilă aprovizionării cu materii prime și materiale, încheierii de comenzi și largirii piețelor de desfacere, inclusiv a celor externe. Rata șomajului este de 11,1%, dar să nu uităm că acest indicator îi reprezintă numai pe cei 1 258 909 de șomeri înregistrați la oficiile județene ale forței de muncă, nu și pe cei 602 771 de șomeri care, într-un fel sau altul, au ieșit din evidența oficiilor forței de muncă. Oricum s-ar înfățișa aceste cifre, să reținem că avem una dintre cele mai mari rate a șomajului din Europa Centrală și de Răsărit, că ea încă nu a fost stabilizată și că această rată a șomajului crește concomitent cu rata inflației, și nu se atenuează reciproc, ca în schema clasică, ceea ce atestă că situația economică a României continuă să fie scăpată de sub control.

Este adevărat că deteriorarea generală a situației economice, cu colorul ei ilustrativ - rata șomajului - nu are caracterul exploziv din urmă cu doi, trei ani; dar, tot atât de adevărat este că felul foarte diferențiat în care se răsfrânge pe județe lipsa locurilor de muncă îi conferă situației ca atare un caracter imprevizibil și, deci, periculos. Curios este faptul că atât factorii

departamentali de analiză, cât și mijloacele de informare în masă se opresc, de regulă, la consemnarea neutră a procentelor de rigoare, fără a merge mai departe, la depistarea cauzelor locale care favorizează asemenea discrepante și la consecințele lor în timp asupra stării națiunii. Și-i păcat că n-o fac, pentru că, se știe, șomajul este ca și focul. Nu-l poți ignora și, mai cu seamă, nu te poți juca în nici un fel cu el. Din acest punct de vedere este cazul să ne întrebăm: cum se face că, în vreme ce rata șomajului pe țară este de 11,1% (9 mai 1994), în unele județe precum Vaslui, Botoșani, Neamț, Bacău, Suceava, Iași, Vrancea ea se situează cu mult (uneori foarte mult) peste media pe țară? Pe fondul actualii autorități în suferință a statului român, când forțe ostile din afară, dar și din lăuntru vizează erodarea unității noastre naționale, ușor se poate aluneca spre destabilizări zonale, plecându-se tocmai de la proporțiile mult diferențiate ale șomajului. Or, analiza cauzelor care fac ca, în anumite zone, proporțiile șomajului să crească mult mai rapid decât în altele, ar putea conduce la configurarea unor măsuri de preîntâmpinare a unor asemenea neajunsuri. Pentru că, altminteri, asemenea discrepante zonale, tinzând să configureze, cu unele excepții, provinciile istorice ale României, nu reprezintă un fapt de bun augur pentru felul cum fiecare dintre noi dorește să arate în anul 2000 statul național unitar și pe deplin unificat numit România.

Sunt și alte fapte legate de șomaj

care invită la reflecție profundă: dezvoltarea sectorului privat în economie, de pildă, a fost și este argumentată inclusiv prin crearea continuă a noi locuri de muncă. Dar aceasta este mai mult o presupunere și mai puțin o realitate, din moment ce creșterea sectorului particular nu numai că nu aduce un spor considerabil al locurilor de muncă, dar și acolo unde acestea apar, ele se limitează, în mare măsură, la persoane necalificate sau la persoane cu o slabă calificare. Caracterul mărunț meșteșugăresc sau de speculație comercială al noilor unități private nu poate avea o influență pozitivă în resorbirea celor peste 170 mii de șomeri cu o calificare de nivel mediu sau superior. Și dacă mai adăugăm aici și sensul regresiv al unora dintre cursurile de reconversie profesională, la sfârșitul cărora electroniști, electricieni, forjori, strungari, turnători în plină forță de creație profesională devin brutari, cofetari, frizeri, maseuri obținem o imagine și mai puțin încurajatoare.

Și seria factorilor imprevizibili, cu un mare potențial de pericol social și național, nu se oprește aici. Este un fapt curent astăzi ca agenții economici, de stat sau privați, să nu-și deschidă porțile cu ușurință în fața forței de muncă tinere, apreciată, de regulă, ca integrându-se mai greu rigurilor profesionale. Așa se face că 38% din totalul șomerilor din România sunt tineri sub 25 de ani, 15% sunt tineri între 25-29 de ani și 22,9% au vârsta între 30-39 de ani. Așadar, peste 75% din totalul celor fără un loc de muncă au sub 40 de ani. Sunt, deci, persoane în plină forță creatoare, asupra cărora șomajul, prin hatura lui stihinică, nu operează nici o selecție valorică, nici un stimul al autoperfecționării, nimic ce ar ține de competiția valorilor, frecvent invocată ca atribut al economiei de piață.

Pentru atenuarea stării negative de lucruri, încă de acum trei ani a fost adoptată hotărârea de guvern ca 60 și, respectiv, 70% din salariul proaspeților absolvenți de liceu și de facultate să poată fi acoperit, pe o durată

de 9 luni, din fondul central al ajutorului de șomaj. Se spera ca, prin acest ajutor, agenții economici să fie stimulați în angajarea tinerilor absolvenți. În realitate, însă, un oarecare reviriment nu se înregistrează decât în perioada primelor 9 luni, timp în care agenții economici, de astă dată mai mult privați, angajează absolvenți în efectuarea a fel de fel de operații, cu mult sub nivelul lor de pregătire profesională, iar la încheierea perioadei cât sunt plătiți de la fondul central de șomaj, se văd adeseori concediați. Cu alte cuvinte, fondurile cheltuite astfel de stat pentru integrarea profesională a tinerilor intră în contul agenților economici printr-un subterfugiu care ilustrează și el o parte din mizeria morală a prezentului.

În timpul din urmă se preconizează alte câteva măsuri de reducere a șomajului tânăr. Pentru că fondul centralizat de șomaj înregistrează de la o lună la alta un excedent sporit, s-a propus ca o parte din această sumă să fie repartizată pentru înființarea întreprinderilor mici și mijlocii, cu condiția ca cel puțin jumătate dintre angajații acestora să provină din rândul șomerilor. Ideea este bună, dar se cere sprijinită de măsuri clare și ferme care să asigure respectarea de facto a condiției preconizate. Altminteri, ea nu va constitui decât un alt spațiu de manevră al celor care nu fac decât să profite de pe urma mizeriei țării. Și s-o stimuleze în folos propriu, cum, din păcate, se întâmplă adesea.

■ Mihai IORDĂNESCU

Un eveniment în viața artistică: Expoziția lui Mihai Bandac " Anotimpurile "

Deschisă la Casa Americii Latine din București.

ZONELE DE INFLUENȚĂ ÎN NOUA ARHITECTURĂ EUROPEANĂ

Institutul de Relații Internaționale al Fundației "România de Măine", Asociația de Drept Internațional și Relații Internaționale (A.D.I.R.I.), Institutul de Drept și Relații Internaționale "Nicolae Titulescu" și revista "Opinia națională" au organizat o dezbatere consacrată problemei sferelor și zonelor de influență în noua arhitectură europeană, la care au luat parte cadre didactice universitare, cercetători științifici, ambasadori, precum și studenți ai Școlii Naționale de Științe Politice și Administrative. Au participat la discuții: ambasadour ION DATCU, VLAD-ANDREI MOGA, director A.D.I.R.I., prof. dr. ambasadour MIRCEA NICOLAESCU, director general al Institutului de Relații Internaționale al Fundației "România de Măine", dr. MARIN NEDELEA, general (r) prof. dr. CORNELIU SOARE, ambasadour VASILE ȘANDRU. Publicăm textul prescurtat al dezbaterii.

MIRCEA NICOLAESCU:

Problematicele zonelor "de influență", "de interes", "de dominație", tot atât de veche în raporturile dintre state, ca și constituirea acestor raporturi ca relații "de putere", de "inegalitate", se dovedește a fi de o deosebită actualitate. Marile transformări pe care le cunoaște Europa de Est, ca urmare a prăbușirii fostei URSS și a fostului "lagăr socialist", precum și rapiditatea evoluțiilor interne și internaționale, "cursa contra cronometru" pentru o poziție cât mai avantajoasă în viitoarea arhitectură europeană și mondială ori pentru păstrarea vechilor privilegii au readus în actualitate această problemă. În unele cazuri, formele manifestării politicii zonelor de influență sunt deosebit de violente și au condus la adevărate conflicte militare ce tind să cuprindă zone întregi: în fosta Iugoslavie, ea a căpătat un grad deosebit de amplificare, a implicat mari puteri, comunitatea internațională, ca și Organizația Națiunilor Unite. În alte cazuri, confruntarea se desfășoară sub pretextul "promovării și apărării" drepturilor omului și, mai ales, al "protecției" drepturilor minorităților naționale.

O asemenea dezbatere își dovedește actualitatea deosebită pentru România, în legătură directă cu necesitatea unei politici de perspectivă privind afirmarea interesului național, integrarea în organismele europene, promovarea relațiilor noastre externe, elaborarea direcțiilor acestora în cât mai strânsă concordanță cu imperatiile tranziției spre statul de drept și economia de piață. Nu avem dreptul să ignorăm faptul esențial că istoria României a fost profund marcată, deseori determinată, de poziția geopolitică a națiunii noastre, ca și de relațiile dintre marile puteri, de interesele lor, de încălcarea de către ele a drepturilor firești ale poporului român la existență liberă și independentă, la unitate națională. Fără a merge prea mult în trecut, nu putem uita că destrămarea României în 1940 și, mai apoi, plasarea ei de o anumită parte a "cortinei de fier" au fost decise de marile puteri, fie că documentul s-a numit Pactul Molotov-Ribbentrop, Diktatul de la Viena ori târgul "procentajelor" de la Mosco-

va-Yalta; nu putem ignora faptul că, urmare a consecințelor acestor confruntări, la startul eforturilor pentru lichidarea consecințelor totalitarismului comunist, poporul nostru este prezent pe harta Europei în situația ciudată, nefirească, a două state românești independente. Va duce, oare, efortul de integrare a țării noastre în organismele europene la lichidarea tuturor consecințelor "confruntării Est-Vest" asupra tendințelor de constituire a unor părgii noi de influență a evoluțiilor din zonă? Va însemna, oare, dispariția "cortinei de fier" și lichidarea confruntărilor cu caracter ideologic? Dar sub aspect economic și social, cum evaluează lucrurile? O deosebită primăjdie o constituie, în același plan, reactivarea unor politici revizioniste, agresivitatea cu care se încearcă internaționalizarea problemei relațiilor interetnice și constituirea forța-

tă, prin false argumente, dezinformări și neadevăruri, a unor noi motivații politice în sprijinul acestor politici. În același context, cum pot fi apreciate pretențiile nedismulate ale Federației Ruse privind noul său rol militar de "apărător al stabilității și ordinii" în zonele conflictuale create și întreținute în procesul destrămării fostei URSS? În legătură cu politica Occidentului privind tranziția fostelor țări socialiste se mai ridică și întrebarea: Nu va conduce, oare, modul în care este practicat această politică la adâncirea decalajelor economice dintre "Est" și "Vest", la aruncarea de fapt a fostei "lumi a doua" în condițiile și statutul economico-social caracteristic "lunii a treia"? Iată tot atâtea probleme ce se cer a fi abordate în ce privește actuala politică a sferelor și zonelor de influență.

Trăsături specifice actuale ale restructurării zonelor de influență

CORNELIU SOARE:

Cred că ar trebui mai întâi să precizăm ce înțelegem prin zonă sau sferă de influență. În Dicționarul politic apărut în 1975 noțiunea era definită astfel: "Zonă geografică sau grup de state asupra cărora o anumită putere își rezervă sau își exercită dreptul de intervenție (economică, politică sau militară)". Definiția mi se pare destul de incompletă și parțială, pentru că ia în considerație numai forma directă și oarecum brutală de împărțire a zonelor de influență, exprimată prin așa-numitul "drept de intervenție", ignorând formele mai subtile, cum ar fi presiunile financiare, tehnologice, precum și cele legate de cultură, civilizație, ideologie, securitate.

Elementul esențial îl constituie, cred, ingerința în treburile interne, impunerea unei atitudini politice, subordonarea statelor respective

față de interesele puterii dominante în zonă. Recunoașterea acestui element ne ajută să facem o demarcație suficient de clară între politica zonelor de influență, pe de o parte, și dezvoltarea firească a relațiilor de colaborare între state, de integrare europeană sau aderarea la valori spirituale comune, pe de altă parte. De exemplu, ar fi o greșeală ca, de teama politicii sferelor de influență, să ne plasăm singuri într-o poziție de izolare internațională, să ne opunem investițiilor străine sau aranjamentelor de securitate conforme cu situația geopolitică și cu interesele țării noastre.

MARIN NEDELEA:

Vreau să adaug, la cele spuse aici, unele considerații teoretice, care poate vor părea surprinzătoare, cu privire la cauzele ce generează

și întrețin politica sferelor de dominație și influență în relațiile internaționale. Dicționarele, cum ne-a amintit dl. Soare, leagă acest fenomen exclusiv de tendințele expansioniste și dominatoare ale marilor puteri. Dar poate că ar fi timpul să aducem unele corective și completări definițiilor clasice, de dicționar. Căci, din păcate, după părerea mea, asemenea tendințe-specifice, desigur, în primul rând, marilor puteri - nu sunt proprii numai lor. Ele au existat de când există state și probabil vor dăinui, mutatis mutandi, câtă vreme se vor menține state și națiuni ca atare.

Conceptiile sociale umaniste caracterizate prin optimism istoric, între care și cele socialiste, au considerat că această situație este un rău temporar, care va putea fi îngrădit sau chiar depășit prin evoluție, prin impunerea dreptului internațional. Societatea socialistă, credeau adepții ei, va lichida de la sine dominația unor națiuni asupra altora, contradicțiile dintre ele, prin schimbarea naturii orânduirii sociale, a formelor de proprietate. Realitatea existenței timp de câteva decenii a unui mare număr de țări intitulate socialiste nu a validat această speranță.

Nici în trecut, și nici în viitor, relațiile dintre state nu au fost și nu vor fi idilice, clare, pe deplin echitabile și, mai ales, nu vor deveni astfel de la sine. Interesele naționale vor constitui întotdeauna o realitate obiectivă, de neignorat, iar sentimentele naționale, patriotice, ca expresie ideologică a acestei realități, o componentă inalienabilă a conștiinței de sine a oamenilor, a popoarelor. Ceea ce se cere de la liderii forțelor politice - la nivel național și internațional - este, pe de o parte, să depășească formele brutale, inumane de satisfacere a lor (războiul, dominația străină, sferele de influență), iar pe de altă, să asigure un cadru instituțional corect, suplu și eficient pentru armonizarea - atât cât poate fi ea realizată - a intereselor diverselor națiuni.

CORNELIU SOARE:

Împărțirea lumii în sfere de influență reprezintă o tendință caracteristică a politicii marilor puteri și este tot atât de veche ca și existența marilor puteri în lume. Dar formele istorice ale acestei politici se schimbă în timp, apar noi condiții, căi și mijloace de aplicare a ei, determinate de modificările care se produc în raportul de forțe, în geografia politică regională sau mondială. Împărțirea sferelor de influență se poate face printr-o înțelegere între marile puteri (cum a fost cea de la Yalta) sau printr-o confruntare dură de tipul "războiului rece". În prezent, are loc o profundă restructurare a zonelor de influență. Câteva trăsături specifice ale acestei restructurări ar fi, după părerea mea, următoarele:

1. Conjugarea intereselor puterilor occidentale cu interesele statelor din această zonă vizând integrarea în structurile euro-atlantice. Este, aceasta, o particularitate cu caracter de noutate, expresie a unei situații originale și deosebit de complexe. De-abia scăpate de sub influența comunismului sovietic, confruntate cu marile dificultăți ale perioadei de tranziție, statele în cauză se comportă ca și cum ar dori ele însele să devină cât mai grabnic o zonă de influență occidentală. Faptul se explică prin atracția pe care o exercită Occidentul nu numai în plan economic, dar și în cel al securității, al valorilor democratice și al participării la luarea deciziilor de importanță majoră în politica internațională. Cum răspunde Occidentul unei oferte atât de generoase? Deocamdată, prin ezitări de tot felul, prin menținerea unor bariere economice, printr-o prefăcută exigență în problema drepturilor omului și prin căutarea unor soluții de compromis menite să menajeze susceptibilitățile Moscovei.

2. Interesul Rusiei de a nu permite Alianței Nord-Atlantice să avanseze spre granițele C.S.I. și de a face ca statele foste parteneri în Tratatul de la Varșovia să formeze o zonă-tampon între "Est" și "Vest". O asemenea perspectivă nu este însă deloc atractivă pentru aceste țări, deoarece le-ar menține într-o stare de permanentă incertitudine și le-ar diminua șansele dezvoltării economico-sociale.

3. Este posibil și chiar probabil ca restructurarea zonelor de influență din Europa să se realizeze pe calea unei înțelegeri între marile puteri, pentru a se evita o confruntare dură, cu urmări imprevizibile. Rămâne de văzut când și cum se va realiza această înțelegere și ce fel de aranjamente va cuprinde.

4. Procesul de restructurare a zonelor de influență este însoțit de manifestarea unor tendințe destabilizatoare, a unor stări de încordare și conflict. Conflictele armate din fosta Iugoslavie, din Caucaz, din Republica Moldova sunt concludente în acest sens. După ce au fost implicate, direct sau indirect, în declanșarea acestor conflicte, marile puteri apar finalmente într-o postură "pacifatoare", de mediere a reglementării situației prin mijloace politice. Este și aceasta o cale de promovare a intereselor care ar merita o analiză atentă.

VASILE ȘANDRU:

Dacă vorbim de o nouă arhitectură europeană trebuie să constatăm că, din păcate, în prezent este greu de spus cum arată această nouă arhitectură; este vorba mai degrabă de un deziderat decât de o realitate. Știm însă cum a arătat vechea "arhitectură" a Europei, care a constat în linii mari din două blocuri și - ca să ne menținem în sfera terminologiei arhitecturii - dintr-o "pasarelă" constând din țările neutre și nealiniate, așa-numitul grup "N + N".

Odată cu demolarea blocului răsăritean, întregul edificiu european a suferit deteriorări grave. Dacă în Europa Occidentală s-au păstrat structurile de securitate și de colaborare și integrare economice, politice și militare (deși și ele parcurg o perioadă de criză și de căutare), în Europa Centrală și de Est toate structurile respective s-au destrămat, dezorganizând total ansamblul relațiilor multilaterale dintre țările foste socialiste și, în mare măsură, și relațiile bilaterale dintre ele. A dispărut totodată și grupul "N + N".

S-a creat astfel o zonă vastă, acoperind spațiul dintre Marea Baltică la Nord, Marea Neagră și Marea Adriatică la sud-est, respectiv sud-vest, cuprinzând nu mai puțin de 18 țări (6 provenind din fosta URSS, 5 din fosta Iugoslavie, 2 din fosta Cehoslovacie, 4 foste membre ale Tratatului de la Varșovia și Albania). Ca și în perioada dinaintea celui de-al doilea război mondial și, poate, într-o măsură chiar mai mare, această zonă a ajuns în situația de a deveni din nou un teren de competiție, de luptă pentru sfere de influență între marile puteri. Nu întâmplător, asistăm la o reactualizare și adaptare a doctrinelor geopolitice referitoare la această zonă. Cunoscuta formulă a prof. H. Mackinder (lansată în 1919) - potrivit căreia "cine stăpânește Europa de Est domină <<Heartland>>-ul (respectiv, spațiul euroasiatic, ocupat în principal de Rusia, considerat <<inima pământului>>, cine stăpânește <<Heartland>>-ul domină Insula Mondială (masivul continental Eurasia și Africa), cine stăpânește Insula Mondială, domină lumea" - și-a dobândit recent o replică rusescă. Într-un studiu al acad. E. Pozdniakov ("Mejdunarodnaia Jizni", august-septembrie, 1992) este promovată, pornind tot de la o abordare geopolitică, formula: "Cine are controlul asupra <<Heartland>>-ului posedă mijlocul de control efectiv asupra politicii mondiale și, în

primul rând, mijlocul de a menține echilibrul geopolitic și de forțe în lume, fără de care nu se poate

imagina o pace stabilă... De aici rolul și sarcina Rusiei ca centru al <<Heartland>>-ului..."

militar, geopolitic și de altă natură - nu acționează separat, ci formează un ansamblu cu multiple corelații și interdependențe.

Elemente noi, preocupante pe planul securității regionale

ION DATCU:

Pornind de la tema dezbaterii noastre, aş vrea să fac unele remarci privind evoluțiile recente în ierarhizarea raportului de putere pe plan internațional, dinamica echilibrului de forțe în zona Europei Centrale și de Est și incidențele acestor procese evolutive asupra intereselor de securitate ale țării noastre.

Aș porni, mai întâi, de la constatarea că, în ultima vreme, coordonatele sistemului internațional au suferit și suferă mutații extrem de rapide, surprinzătoare chiar. După ce ne obișnuisem cu noua configurație de după 1989 și cu existența unei singure supraputeri mondiale, în condițiile în care Rusia părea că se resemnează cu un rol secundar, scufundată în imensitatea gravelor sale probleme interne, iată că, recent, această țară își revindică (și își exercită) un rol de mare putere militară, chiar dacă într-o situație asimetrică față de Statele Unite.

Diplomația americană, ca și factorii de decizie din NATO par a fi fost luați prin surprindere de această bruscă reafirmare a rolului, intereselor și "drepturilor" de mare putere ale unei țări aflate în puternic declin economic și social. Se creează impresia că atât la Washington, cât și în alte capitale occidentale nu s-au descifrat încă toate semnificațiile declarațiilor contradictorii, elementele de incertitudine și zigzagurile manifestate în atitudinea centrelor decizionale din Moscova.

Pe de altă parte, este de consemnat faptul că pretențiile de paritate cu SUA în ce privește politica zonelor de influență, în special pe plan regional, nu mai au aceeași credibilitate în ochii Occidentului ca pe vremea cunoscută a bipolarismului, dar este clar că noul reviriment politico-diplomatic și militar, ofensiva diplomației rusești în zonele imediat învecinate granițelor sale, în special în Europa Răsăriteană și Orientul Mijlociu, sunt de natură să pună serios pe gânduri statele implicate.

Intenția Rusiei de a impune Statele Unite, țărilor NATO, cât și ONU propriile sale condiții și reguli de conduită în problemele Parteneriatului pentru Pace, în ce privește forțele ONU de menținere a păcii în fostele republici sovietice (inclusiv la granițele României) introduc elemente noi, preocupante, pe planul securității regionale, ce se cer analizate cu foarte multă grijă și chibzuință.

O atenție deosebită ar trebui acordată, în opinia noastră, evoluțiilor în ce privește așa-zisul "drept de apărare" a intereselor minorităților ruse din vecinătatea fostei URSS - care începe să semene cu un drept de intervenție - și care se conjugă, din nefericire, cu pretenții și doctrine similare la granița de Vest a țării noastre.

VASILE ȘANDRU:

În legătură cu acest ultim aspect al problemei aş dori să spun următoarele: În urma dezagregării URSS, în afara granițelor Rusiei, în noile state independente au rămas cca 25 milioane de etnici ruși, în marea lor majoritate în partea europeană a fostei Uniuni Sovietice.

Potrivit datelor statistice oficiale, colonizarea etnicilor ruși în aceste foste republici sovietice s-a produs în ritmul cel mai puternic în anii 1959-1979; în deceniul următor (1980-1989), acest ritm a scăzut. În cei 20 de ani menționați, numărul etnicilor ruși în fostele republici din partea europeană aproape s-a dublat, depășind cu mult ritmul de creștere a populației autohtone. Noii veniți s-au așezat aproape exclusiv în orașe și au ocupat funcții de comandă în toate domeniile vieții politice, sociale, economice, culturale, științifice, armată etc., impunând limba rusă ca mijloc exclusiv de comunicare (numai 6 milioane de etnici ruși din cei 25 de milioane au învățat limba popoarelor autohtone). Marea lor majoritate nu s-au integrat în mediul autohton.

Datorită structurii socio-profesionale și poziției dominante, privilegiate, în societățile autohtone, etnicii ruși deveniți brusc simpli minoritari nu s-au acomodat cu această situație; minoritățile ruse s-au comportat mai degrabă ca minorități de tip imperial, care au oferit baza socială pentru diferite forțe politice și mișcări separatiste, potrivit consolidării independenței noilor state suverane, promotoare ale năzuințelor forțelor proimperiale din Rusia. Guvernul Federației Ruse, care, în primele luni după dizolvarea URSS, a avut o poziție corectă, de neamsete în treburile noilor state independente, și-a schimbat curând poziția, cedând în fața presiunilor forțelor naționaliste, șovine, velicoruse și a trecut la exercitarea de presiuni asupra acestor state, mergând până la a condiționa retragerea trupelor rusești din teritoriile lor de "soluționarea" problemelor minorităților ruse în modalități impuse de partea rusă (ca, de exemplu, în cazul Republicii Moldova). Este, totodată, semnificativ că guvernul Federației Ruse nu a cerut etnicilor ruși din "străinătatea apropiată" să se integreze în societățile autohtone ca cetățeni loiali ai noilor state independente.

CORNELIU SOARE:

Există o multitudine de factori care intervin în restructurarea periodică a zonelor de influență. Ponderea lor diferă, unul sau altul dintre acești factori putând avea la un moment dat o importanță prioritară. Astfel, la Yalta, în 1945, când conducătorii celor trei mari puteri s-au înțeleas asupra împărțirii sferelor de influență, importanța decisivă a avut-o factorul militar, respectiv situația strategică și raportul de forțe existent la terminarea conflagrației mondiale. Din declarațiile făcute atunci rezultă că Stalin nici nu concepea să se pomească de la un alt criteriu decât numărul de divizii și efectivele forțelor armate, iar interlocutorii săi s-au ferit să-l contrazică. Astăzi, situația este alta, factorul economic dobândind însemnătatea cea mai mare. Competiția acerbă dintre superputeri, care s-a desfășurat timp de patru decenii, a demonstrat că o putere militară dezvoltată, ca un scop în sine, nesprrijită de un sistem economic viabil și eficient, nu poate susține prea multă vreme o politică mondială de hegemonie și expansiune, cum a fost cea a Uniunii Sovietice. Trebuie totuși remarcat că factorii structurării zonelor de influență - economic,

VASILE ȘANDRU:

Competiția pentru influență și control asupra Europei Centrale și de Est găsește țările din această zonă într-o stare deosebit de vulnerabilă. Toate aceste țări parcurg o etapă de tranziție, caracterizată printr-o profundă criză economică, socială și politică, evident cu grade diferite de intensitate în fiecare dintre ele. În majoritatea lor se desfășoară o luptă ascuțită între forțele politice de diferite orientări, lipsește în mare

Pozițiile și opțiunile României: realism, luciditate, spirit de inițiativă

VLAD-ANDREI MOGA:

Evenimente recente petrecute în zonele cu care se învecinează țara noastră lasă să se întrevadă, pentru unii analiști, o prefigurare a unor eventuale noi "zone de influență". Presupunând că acest lucru ar fi adevărat, care ar fi calea de urmat pentru România? Care ar fi opțiunile cele mai bune? Răspunsul la aceste întrebări mi se pare a fi deja formulat prin acțiunile și declarațiile românești binecunoscute de politică externă, ce vizează integrarea cât mai rapidă în structurile euro-atlantice, din punct de vedere economic, politic și militar.

Dintotdeauna, locuitorii spațiului carpato-danubian și-au marcat foarte clar apartenența la civilizația europeană. Valorile numite îndeobște greco-latino-iudeo-creștine, ce stau la baza acesteia din urmă, au fost dintotdeauna valorile ce au jalonat evoluția civilizației și culturii românești. Pentru aceste valori românii au rezistat în calea migrațiilor. Pentru aceste valori au luptat Mircea, Ștefan, Vlad, Mihai, avertizând mereu "că de va cădea această mică țărișoară a noastră atunci tot Apusul va cădea". Pentru aceste valori Jiul, Oltul, Mărășeștii, Mărăștii și Oituzul s-au înfrățit cu Meusa, Marna și Verdunul. Pentru aceste valori oamenii au murit în închisori și au luptat în munți aproape 20 de ani, după ce țara și neamul au fost deturate de pe drumul lor istoric firesc. Pentru aceste valori s-a murit din nou în decembrie 1989. Pentru aceste valori ne luptăm astăzi cu greutate. Pentru aceste valori trebuie să facem, încă o dată, astăzi, dovada loialității noastre - a căta oară? - în fața Europei, utilizând la maximum porțile deschise de diplomația românească în 1993 și 1994 - admiterea cu drepturi depline în Consiliul European, încheierea Acordului de asociere la U.E., obținerea clauzei națiunii celei mai favorizate din partea S.U.A., semnarea Parteneriatului pentru Pace.

De noi toți depinde, acum, să dovedim că porțile deschise sunt neîn-căpătoare, că e nevoie de a le lărgi, iar în final e nevoie de a dărâma barierele, astfel încât nici un obstacol să nu mai fie între lumea așa-zisă "europeană" și cea a noastră. Să fie, deci, ceea ce cu toții simțim că este: una și aceeași.

În același timp, toate aceste eforturi trebuie, cred, făcute, pe cât posibil, alături de, și împreună cu vecinii noștri și, în nici un caz, împotriva lor. Așa cum, dintotdeauna, românii și-au căutat securitatea alături de vecinii lor mai degrabă decât împotriva lor - exceptând cazurile în care au fost

măsură un consens național asupra orientărilor strategice. Relațiile dintre ele au fost dezorganizate și reasezarea lor pe noi baze juridice și politice trainice se desfășoară anevoios. Atât între ele, cât și între unele din aceste state și marile puteri învecinate (Rusia și Germania) se pot identifica circa 30 litigii teritoriale potențiale, la care se adaugă problemele legate de situația numărului enorm de minorități naționale. Există, deci, teren pentru exacerbarea naționalismelor și șovinismelor de natură să genereze stări conflictuale, creând astfel condiții pentru intervenția marilor puteri ca "arbitrii" sau "pacificatori" și facilitând delimitarea sferelor de influență în această zonă.

interesul național al țării ar putea fi în măsură să ia mai mult în considerare mutațiile rapide pe planul geopolitic în zona noastră și să reacționeze, în consecință, cu mai multă rapiditate. Sunt convins că noi inițiative românești, în acest mediu complex în care se simt noi amenințări, ar fi salutare, prin continuarea diversificării active a relațiilor țării noastre în toate direcțiile, paralel cu accelerarea integrării în structurile europene, care să capete girul unui veritabil consens național.

MARIN NEDELEA:

Lăsând la o parte chestiunea dacă actualele structuri euro-atlantice (economice, juridice, militare) sunt un cadru de autentică democratizare a raporturilor dintre statele membre și asociate ori o nouă formă de promovare, mai subtilă, a dominației uneia sau câtorva mari puteri înăuntrul și în afara lor, cred că țările foste socialiste din Europa Centrală și de Sud-Est nu au de ales. Situația lor actuală și previzibilă impune orientarea către aceste structuri occidentale. Concepțiile după care o țară ca România și-ar putea promova cu mai mult succes interesele rămânând în afara acestor organisme, chiar dacă sunt inspirate de sentimente patriotice, naționale, nu pot fi apreciate decât ca nerealiste sub raport principal și periculoase prin consecințele lor practice. A rămâne în afara acestor structuri, singuri și fără aliați semnificativi, ar însemna să fim la cheremul vechii puteri imperiale răsăritene, al îndelung rumegatelor planuri de revanșă teritorială ale unor țări vecine mai mici și o țintă a suspiciunilor marilor puteri occidentale.

Statul român, națiunea română nu vor înceta să fie ele însele după intrarea în Consiliul European, Uniunea Europeană sau N.A.T.O. Asumarea naționalității, a identității statelor proprii nu va fi nici acolo o rușine sau un păcat, ci o inevitabilă necesitate. Și nu cel care renunță din capul locului la ele va fi mai apreciat și mai ascultat. Promovarea intereselor naționale legitime, bine definite și argumentate, cu demnitate și stăruință, nu este incompatibilă, dacă nu cu practica, cel puțin cu principiile instituționale ale structurilor respective.

MIRCEA NICOLAESCU:

De fapt, precum se vede, problematica zonelor de influență se găsește azi în focarul confruntărilor de interese. Momentul pe care îl parcurge Europa pune la grea încercare înseși conceptele filosofice și nu numai instrumentele practice prin care politica zonelor de influență și dominație se îmbogățește astăzi, în focul și sub presiunea unora din cele mai profunde și ample transformări pe care le parcurge societatea în spațiul euroasiatic.

Rămâne ca, în continuarea dezbaterilor noastre, în lunile viitoare, să aprofundăm și alte aspecte ce privesc în mod special România, precum nevoia de defetșizare a orientării necondiționate spre Vest și de reconsiderare obiectivă, constructivă a cerinței diversificării raporturilor cu toate zonele lumii, reactualizarea și promovarea unei largi deschideri spre țările foste membre ale U.R.S.S., spre țările balcanice și Zona Mării Negre; mai ales, nu poate fi subestimată cerința unei politici externe mult mai active și mai curajoase, întemeiată pe argumente temeinice istorico-politice și juridice, eliberată de orice complexe de culpabilitate și inferioritate, cultivate atât din interior dar și din afară, a unei politici bazate pe o normală funcționare a mecanismelor democratice instituite.

ION DATCU:

Diplomația română, care a întreprins, în ultimul timp, mai multe acțiuni binevenite și conforme cu

Dezbateri consemnate de
■ Constantin FLOREA

"ÎNDATORIRI" ale statului de drept

(Continuare din pag.1)

De altfel, în confruntarea ideologică dintre ceea ce s-a numit "lumea liberă" și lumea de după "cortina de fier" cele mai frecvente argumente considerate și "imbatabile" pentru demolarea "statului și democrației socialiste" invocau nu normele și principiile democrației, ci elemente ale doctrinei "drepturilor individuale", prevederi ale generoasei "Declarații a drepturilor omului", între acestea ne lipsind insistenta revenire la "dreptul de liberă circulație" și de stabilire a individului "oriunde doarește în lume". Se știe ce întorsătură a luat și ce consecințe ar avea aplicarea astăzi a unui asemenea drept căruia guvernele și parlamentele occidentale i-au adus, după 1990, asemenea precizări restrictive încât au produs cel puțin mirare în opinia publică din Est, ca și din Vest.

Avem astfel de-a face cu unul dintre acele subiecte "sensibile și dificile", poate "incendiare" propagandistic și oricum îndoielnice pentru convingerile opiniei publice, că anumite drepturi, dacă nu toate, nu pot fi niciodată absolute, ci intră sub incidența relativității, dependentă la rândul său de sfera intereselor (naționale, economice, politice etc.). Astfel, libera circulație a persoanelor afectează milioane și milioane de oameni, iar situațiile economice din Est și Vest - știute și înainte de 1989 - au dus la reconsiderarea unora dintre pozițiile politice de atunci sau, mai bine spus, dintre "promisiunile" pentru stadiul "post-totalitar", pentru preconizatul stat de drept al tuturor libertăților. În cazul de față promisiunea liberei circulații a indivizilor era atunci pur politică din moment ce se aplica unui "disident" ca Soljenițan sau Zaharov, pentru a lua unele

exemple notorii, dar nu-i privea pe milioanele de "Ivani" care atunci nu se puteau deplasa liber din cauza opreliștilor sovietice, iar astăzi din cauza noilor reglementări occidentale. A întreba care este impactul acestei realități asupra opiniei publice ar fi, poate, un gest retoric, dar succesiunea de sondaje și analize sociologice din ultimii ani, în țările din Est, ca și din Vest, relevă o percepție realistă crescândă asupra statului de drept și asupra înțelegerii răspunderilor sociale, în ciuda multor încălcări ale legilor, a unor anomalii de comportament individuale ori exprese, de comportament birocratic din partea autorităților. Cu timpul, chiar dacă acest timp poate fi mai lung, ajunge să se înțeleagă la justa sa valoare adevărul că, așa cum constata sociologul Ralf Dahrendorf, "atât societatea civilă cât și statul sunt necesare, dar fiecare dintre ele își are al său *raison d'être* și propria realitate autonomă", dat fiind că o societate civilă presupune "oameni care se respectă unii pe alții, dar și mai important, care sunt capabili și dornici să meargă și să acționeze ei înșiși, încurajându-i pe alții și creând mijloacele necesare acțiunii..."⁷⁾, o acțiune în direcția structurării și funcționării statului de drept. Un stat în care soliditatea și vitalitatea creatoare a drepturilor și libertăților se bazează pe înțelegerea și respectarea îndatoririlor, un stat care, ca garant al drepturilor, este, în același timp, un păzitor incompatibil și intolerant al îndatoririlor.

7) Ralf Dahrendorf, *Reflecții asupra revoluției din Europa*, Humanitas, 1993, p.90.
8) Idem, p. 93.

OPTIMISM EXAGERAT?

(Continuare din pag.1)

- Până la sfârșitul acestei luni, toate aspectele organizatorice trebuie finalizate. La începutul lunii următoare, în iunie, primele comisii se pot deplasa în instituții.

- Iar timpul în care o comisie va evalua autoevaluarea și va întocmi raportul la cât îl apreciați?

- Până la sfârșitul lunii august, toate instituțiile nou înființate - de stat sau particulare - trebuie să treacă prin analiza Consiliului.

- Nu sunteți prea optimist? Membrii comisiilor sunt cadre didactice. Din iunie începe sesiunea de examene. La unele facultăți începe susținerea examenelor de licență sau diplomă, la care, indiscutabil, membrii comisiilor, prin statutul lor profesional, sunt,

fără doar și poate, implicați... Reiau întrebarea: nu sunteți prea optimist?

- Nu, pentru că traversăm o perioadă aparte, de excepție, conform regulamentului, termenul maxim de acordare a autorizației de funcționare este de nouă luni. În acest an se va lucra, însă, în mod excepțional, mult mai "strâns". Este obligatoriu acest efort din partea noastră din două motive. Primul: în luna septembrie, absolvenții trebuie să-și susțină examenul de licență. Al doilea: organizarea concursului de admitere nu se poate face decât dacă se obține autorizația provizorie.

- Sub această enormă presiune a timpului nu sunt posibile erori de apreciere?

- Teoretic este posibil așa ceva

la evaluare. Tocmai de aceea, trebuie prevăzute și posibilități de re-analizare a unui dosar pentru a limita, pe cât posibil, greșelile. În ceea ce privește angrenarea membrilor comisiilor noastre și la susținerea examenelor de licență, cred că, avându-se în vedere marile și multiplele sarcini ce le au în cadrul Consiliului, ei vor fi degrevați de alte obligații, mai ales în perioada iunie-iulie când vor fi foarte ocupați.

- Considerați, deci, că în luna septembrie se va putea susține examenul de licență?

- Este un termen realist.

- Realist?

- Da... Al doilea termen, pentru a fi mai corect, lăsând și CNEAA să-și realizeze cât mai corect obiectivele propuse, ar fi luna februarie - se știe că un astfel de examen se poate da în două sesiuni. Asta, repet, dacă nu vom reuși să analizăm toate cererile până în luna august. În această situație, unele facultăți vor trebui să-și recheme absolvenții pentru susținerea examenului în luna februarie 1995.

- Cunoașteți, desigur, că au început să se manifeste unele stări tensionale între studenți. Cum s-ar putea dezamorsa, la timp, amplificarea lor?

- Problema luată în discuție nu este discriminatorie, în sensul că nu doar cei de la "parti" sunt puși în fața unei astfel de situații. Tot ce pot spune este că indiferent cine alimentează sau provoacă astfel de stări tensionale la nivel social ar trebui să știe că nu CNEAA le-a creat și, firește, nu noi suntem cei care trebuie să le rezolvăm. Misiunea noastră este de a verifica doar calitatea învățământului.

- Din punct de vedere bugetar, cui sunteți subordonați?

- CNEAA este complet autonom. Fondurile noastre "bugetare" provin exclusiv din taxele plătite de instituțiile care solicită evaluarea. S-ar putea ca, în următorul an, ca orice organism național, să primim o alocație distinctă din bugetul țării, nu din cel destinat altei instituții.

- La cât se ridică valoarea taxelor de care aminteați?

- Ele reprezintă, conform Legii 88, echivalentul a zece salarii brute de profesor universitar din învățământul de stat. Cam două milioane lei.

- Se discută că au și fost stabilite salariile la nivelul CNEAA, iar cifrele vehiculate dau de gândit.

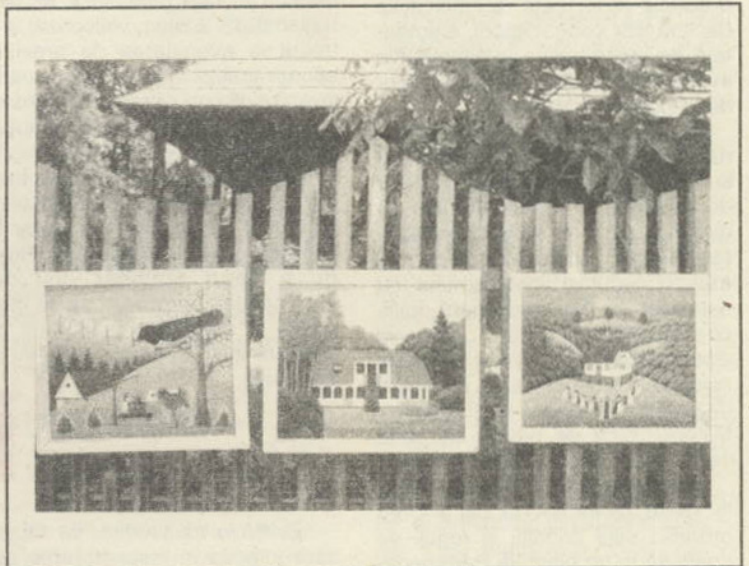
- Întâi, nu este vorba de salariu, ci de indemnizație. Apoi, ele nu s-au stabilit încă. Am propus niște indemnizații pe care le considerăm decente dacă avem în vedere că dorim ca prin ele să-i ferim pe membrii comisiilor de eventualele tentații ce se vor ivi în calitatea de mare răspundere pe care o au. Ele au fost înaintate Ministerului Finanțelor și Ministerului de Justiție, care trebuie să se pronunțe.

- Cifra vehiculată este de 800000 lei. Dumneavoastră ce sumă ați propus?

- Este exagerat. În astfel de condiții am da totul pe impozite. Or, noi dorim să utilizăm banii pentru activitățile CNEAA și nu să-i transformăm în sursă de venituri, la buget, prin impozite. Suma propusă de noi este de maxim 400 - 450000 lei. Și, repet, este o indemnizație rezonabilă, menită să elimine orice fel de tentații de a deroba de la menirea pe care o au membrii comisiilor.

Cât despre efortul pe care-l depun, nu mai discut. Cred că a reieșit din cele spuse până acum.

LA "MUZEUL SATULUI" DIN BUCUREȘTI ZIUA ZONEI VÂLCEA

Inaugurat în mai 1936, "Muzeul Satului" a dat în ultimii ani o nouă amploare manifestărilor menite să valorifice, să facă larg cunoscute tradițiile românești, creațiile artei populare din diverse zone ale țării. În această lună, o semnificativă și complexă expoziție, multă muzică și dans, obiceiuri și costume populare aduc un omagiu geniului creator al locuitorilor din zona Vâlcea.

ECONOMIA DE PIAȚĂ: OPȚIUNILE ETATISTE ȘI CÂTEVA DILEME

Tranziția la economia de piață presupune crearea unor premise menite să dea câmp liber de manifestare legităților economiei de piață în condițiile pluralismului formelor de proprietate și conducerii vieții economice, prin atribuirea unui rol hotărâtor pârghiilor economice și nu celor administrative care frânează inițiativa, subapreciază raportul cerere-ofertă.

În ceea ce privește diversificarea formelor de proprietate, modalitățile, ca și în alte țări, acestea țin de crearea întreprinderilor pe bază de capital propriu, privat, statul sprijinindu-le atunci când ele prezintă interes național fie că sunt mici, mijlocii, mari. Dar, tot statul poate interveni, prin diferite pârghii economice, pentru a stimula procesul de centralizare în vederea formării marilor companii fie ele industriale, bancare, agricole, etc. Este cunoscut faptul că industria de automobile, farmaceutică, siderurgică, chimică etc. se caracterizează printr-un înalt grad de centralizare. Acest proces a fost puternic stimulat pe tot parcursul creării C.E.E., fiecare stat urmând ca în momentul circulației libere a mărfurilor și serviciilor fără frontiere să dispună de companii mari, puternice, diversificate, capabile să se confrunte cu concurența fără obstacole vamale sau de altă natură.

Concomitent poate exista și calea privatizării unor întreprinderi de stat, care după al doilea război mondial, pe baza unor motivații specifice fiecărei țări, s-a extins. Dar această privatizare s-a realizat și se realizează sub supravegherea unui organism ce reprezintă interesele guvernului, într-o perioadă de timp mai scurtă sau mai îndelungată. În România, acest proces s-a făcut haotic, iar unii conducători de întreprinderi au transformat pur și simplu proprietatea de stat în proprietate privată, fără un control sever din partea guvernului. De fapt, degringolada privatizării a condus la falimentul multor întreprinderi, transformându-le într-o pradă ușoară pentru agenții străini și autohtoni. Profundă este observația economistului american J.K. Galbraith, potrivit căreia "privatizarea nu pot fi tratate într-un mod teoretic și general. Există domenii unde sectorul public este esențial, iar în altele nimic nu poate înlocui piața, când este vorba de bunuri de consum, restaurante". Din această apreciere putem deduce judecăți de ordin economic și social și, în funcție de acestea, să se realizeze procesul de trecere, diferitele întreprinderi și instituții din patrimoniul statului în cel privat. Or, la noi, s-a înțeles că trecerea la eco-

nomia de piață înseamnă lichidarea proprietății de stat, fără discernământ, iar lipsa unui control sever din partea guvernelor ce s-au succedat a condus la fărâmițare, falimentare, lichidare a unei importante părți din proprietatea publică, a poporului.

Fenomenele negative din domeniul privatizării s-au conjugat cu stagnare și recul în toate domeniile de activitate. În consecință, s-a instaurat criza economică de lungă durată, care a generat, cum era și firesc, puternice dezechilibre. Liberalizarea prețurilor, fără un suport economic, cunoscut fiind dezechilibrul dintre ofertă și cerere, lipsa concurenței nu puteau decât să conducă la un proces inflaționist galopant susținut și de o politică de devalorizare rapidă a leului și de ostrangulare a fluxului financiar, punând în situație de faliment multe întreprinderi cu potențial concurențial. Într-un asemenea mediu al dezechilibrelor și disfuncționalităților, piața și-a dovedit incapacitatea de autoregulator. Încă o dată, dacă mai era nevoie, se demonstrează necesitatea implicării statului în corectarea efectelor negative ale pieței, adevărul că o economie nu poate funcționa eficient, economic și social, în afara intervenției statului. J.K. Galbraith atrage atenția că "de mult timp se dezvoltă două tendințe: cresc responsabilitățile atribuite guvernelor în materie de performanță economică și de protecție socială, inclusiv ocuparea". Deci, în țări cu tradiții îndelungate și fără întreruperi în economia de piață, statul își face simțită prezența sub cele mai variate și subtile forme.

Statul, prin programele sale economice, fie că se numesc plan, carta albă, albastră, verde, conturează liniile orientative ale dezvoltării, resursele și alocarea acestora în realizarea obiectivelor prioritare. Statul este singurul care poate întreprinde un efort de informare asupra perspectivelor și orientărilor economiei. "În Japonia, Ministerul Comerțului și Industriilor nu face o ofertă de plan întreprinderilor, ci propune o viziune asupra orientărilor care prezintă pentru economie un interes național. La nivel operațional, cel referitor la întreprinderi, statul facilitează și încurajează funcționarea pieței, accelerând procesele de reducere a sectoarelor în pierdere de viteză și lasă pieței să ghideze dezvoltarea sectoarelor de viitor. La nivelul politicii naționale, statul a avut și are un rol esențial, punând în funcțiune o infrastructură socială, adoptând o politică monetară și financiară favorabilă creșterii, dând, totodată, orientări generale lumii de afaceri".

(James C. Abegglen, George Stalc, jr., *Strategia întreprinderilor japoneze*, Kaisha, Paris, 1987). În concluzie, se desprind două mari direcții de intervenție a statului: la nivel microeconomic, stimulând sau descurajând întreprinderile, și la nivel macroeconomic, prin adoptarea unei politici monetare, financiare care să stimuleze creșterea economică. În cazul României, starea actuală a economiei se datorează și reducerii considerabile a investițiilor, care, în 1991, reprezentau doar 43% din nivelul anului 1980, iar cele cu destinația - locuințe, 29%. Consecința directă? Întârzierea repunerii în funcțiune, pe baza noilor tehnici și tehnologii, a capacităților de producție, imposibilitatea de a se crea noi unități productive și de servicii. Rata înaltă a dobânzii, necorelată cu rata profitului, a transformat creditul într-un factor restrictiv.

Sectoare ca învățământ, cultură, asistență socială au suferit un proces continuu de deteriorare până la degradarea calității acestora. Argu-

mentul în justificarea situației este corect și anume lipsa de resurse și existența deficitului care trebuie menținut în limitele convenite cu F.M.I. Desigur, nu trebuie să fetișizăm deficitul bugetar. Atunci când se urmărește relansarea economiei, sistemul financiar trebuie să fie eficient și progresiv. În condițiile țării noastre, progresivitatea este atât de mare asupra salariilor încât, paradoxal, salariarii susțin în principal veniturile la buget. Or, așa cum remarcă J.K. Galbraith, progresivitatea este importantă pentru că "bogații au de ales între a cheltui sau nu, între a investi sau nu. Sărăcii nu au această alegere. Impozitul nu este numai just, dar și funcțional și util pentru economie". Mai mult, el consideră că "atunci când șomajul a devenit masiv este rațional din punct de vedere economic să crezi bogăție, dând de lucru oamenilor, decât să o pierzi, lăsând pe oameni șomeri". Oare la noi guvernul de ce nu poate trece peste un prag al deficitului în numele soluționării unor probleme ce țin de ocupare, învățământ, cercetare, sănătate? Care este rațiunea de a spori șomajul în loc de a crea bunuri și servicii, surse pentru buget? A anunța că șomajul va continua să crească, atingând o rată de peste 14%, este nejustificat dacă ținem seama că potențialul industrial, agricol, construcții este subutilizat.

Analiza mersului economiei românești ne dezvăluie faptul că s-a parcurs un proces de involuție, punând în evidență pe prim plan

efectele negative ale pieței, deși ea are o serie de valențe în contextul unei politici economice naționale, adaptată la cerințele de scurtă și lungă durată. Or, preconizata reformă economică prin aplicarea "terapiei de șoc", la baza căreia au stat pârghii și instrumente cu efect antieconomic, a declanșat, cum era de așteptat, disfuncționalități ce vor fi greu de remediat. Nu este de mirare că populația din țara noastră, ca și din alte țări est-europene, intră tot mai mult în conul sărăciei, suportând în mod nejustificat costuri sociale generate de un experiment antieconomic. Tranziția la economia de piață, după cum remarcă o serie de economiști realiști occidentali, trebuia făcută progresiv, "câci disperarea economică riscă să genereze haos politic. Chinezii, procedând gradual, au obținut mult mai mult decât rușii cu faimoasa lor «terapie de șoc». Rușii au fost prost sfătuiți de experții americani și de către F.M.I., care au o viziune a capitalismului pur și dur pe care nici noi cei din Occident nu-l acceptăm".

Rezultatele economice ale "terapiei de șoc" nu sunt nici la români mai bune, de unde putem trage aceeași concluzie că am fost și mai suntem încă prost sfătuiți cum să ne organizăm viața economică, socială, culturală. Nu este rău dacă statul ar fi bun și nu ar costa bani. Dar fără bani, nu-i economie de piață.

■ Conf. dr.

Nedelea Chira PARĂLUȚA

CONDIȚIA UMANĂ SUB POVARA TRANZIȚIEI

Dintotdeauna tolerant și docil, dispus mereu să accepte amănări, sacrificii în speranța că mult discuta reformare, schimbare în plan social va aduce și pentru el un plus de bine, de confort, românul este acum, în perioada de tranziție, mai solicitat ca oricând să aștepte. Până la adoptarea noului buget, până în partea a doua a acestui an când inflația va fi "calmată", până... De altfel, pentru a face mai credibilă strategia adoptată în acest sens, societatea a fost cumva prevenită, demonstrându-se și susținându-se cu argumente ce păreau a fi invulnerabile, că înainte de a ne fi mai bine trebuie în mod obligatoriu să ne fie mai greu. Ca și cum înainte de a se trece la declanșarea mecanismelor reformei, la edificarea economiei de piață, a statului de drept și la afirmarea valorilor democrației a fost bine pentru toată lumea. Ca și cum am avea un sistem de referință care admite cu bună știință tot răul ce întunecă viața omului simplu adus în pragul disperării. Și poate că tocmai în mod deliberat s-a omis să se precizeze pe ce termen suntem nevoiți să acceptăm și, realmente, să suportăm rigorile

austerității umilitoare, care parcă pe zi ce trece face condiția noastră de oameni de tranziție și mai precară, renunțările la ceea ce ar putea semnifica un trai decent sporind în ritm dramatic. Cât privește nevoile de ordin spiritual, cultural, socio-profesional, cine se mai încumetă cel puțin să le abordeze?

Dincolo de preocupările, eforturile cotidiene pentru a se asigura o protecție socială minimă, prin practica indexărilor, a compensărilor de tot felul pentru a se mai stopa cât de cât inflația galopantă, ameliorându-se sensibil discrepanțele existente între anumite categorii sociale, între nevoile majorității populației și posibilitățile de acoperire a lor, pentru a se asigura un sistem coerent de reorientare profesională a șomerilor, prin crearea unor centre-pilot în țară, se ridică, amenințător și nedrept, zidul cumplitei polarizări a societății având un impact dur și dureros asupra vieții oamenilor.

De curând, o nouă rază de speranță a fost proiectată prin întocmirea *Cartei albe a asistenței sociale în România*, care încearcă să pună bazele unor opțiuni realiste, să fundamenteze obiectivele reformei în acest domeniu, să diversifice căile menite să micșoreze costul social al restructurărilor economice, făcându-l mai rezonabil și, în consecință, mai suportabil. Accelerarea procesului de privatizare care va oferi, sperăm, noi locuri de muncă, creșterea numărului de investitori străini, acordarea unor împrumuturi înseamnă perspectivă, deschizând noi orizonturi relansării condiției umane în perioada de tranziție.

Dar, deocamdată, din sondajele, studiile și anchetele efectuate de Institutul de cercetare a calității vieții rezultă o realitate pe care o percepem și o simțim, într-o măsură mai mare sau mai mică, cu toții. Peste 3

milioane de oameni se află deja sub așa numitul prag al sărăciei, - majoritatea formându-o pensionarii, șomerii, familiile cu copii mulți - luptându-se cu înverșunare să supra-viețuiască.

Grija zilei de mâine, exprimată în căutarea unui loc de muncă, pentru realizarea unor venituri salariale mai decente în stare să asigure un nivel de subzistență, a unei locuințe convenabile, a unor medicamente compensate sau nu, devine copleșitoare. În același timp, reprezintă o sursă generatoare de nemulțumiri (se vorbește în termeni deloc retorici despre o piață a nemulțumirilor), de neliniști, de tensiuni și conflicte interumane, irascibilitate crescândă ducând la reducerea disponibilității de înțelegere și cooperare, la alterarea spiritului tolerant, la suspiciuni de tot felul, la relații de inamiciție, de egoism și înstrăinare, de dispreț și ură, de violență chiar.

Este evident pentru oricine că goana după înavuțire, cu orice preț și cu orice mijloace, ca unic ideal, influențează negativ valorile morale, deformează caracterul, laturile negative ale comportamentului celor mult prea bogați - lăcomia, zgârcenia, cupiditatea, corupția, necinstea etc. - devenind de-a dreptul șocante, făcându-i insensibili la nevoile celor din jur pe care cel mult îi sfidează. De, își spun aceștia căutând parcă o circumstanță atenuantă, așa-i în economia de piață! Oare?

Într-adevăr, în această perioadă personalitatea umană este supusă și ea unui proces de erodare sub impactul schimbărilor economico-sociale. Dar cu inteligența lor sufletească, cu capacitatea de a înțelege că în tranziție și la noi, ca pretutindeni unde are loc acest proces ireversibil, oamenii, cu managerii lor lucizi și înțelepți, sunt cei care pot imprima, până la urmă, cu spiritul lor întreprinzător, cu hârcia lor financiară, cu credința că drumul pe care s-a înscris societatea românească este cel bun, acestui proces un caracter mai uman, ușurându-și propria condiție socială. Și atunci, reiterată, revigorată, reinstalată speranța va da climatului social un tonus mai optimist de muncă și de viață, locul sentimentului de teamă și crispitate va fi luat treptat, treptat de unul de încredere și de bună dispoziție, de implicare și participare, povara tranziției devenind mai suportabilă.

■ Adela DEAC

REVISTA

OPINIA

națională

TIPOGRAFIA

FED

TEHNOREDACTARE COMPUTERIZATĂ:
Nicoleta ANGHEL

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: București, Palatul Sporturilor și Culturii, Parcul Tineretului, Sector 4, Telefon 330.68.45

Costul unui abonament trimestrial este de 600 lei. Plata abonamentelor se face prin mandat postal sau dispoziție de plată pe adresa: Fundația "România de Măine", Palatul Sporturilor și Culturii, Parcul Tineretului, Sectorul 4, București, Cont 451.00.972 - B.C.R. - S.M.B.. Abonamente se pot face și prin oficiile poștale din întreaga țară.

Revista "OPINIA NAȚIONALĂ" se află înscrisă în Catalogul de presă "RODIPET" la poziția 2111.

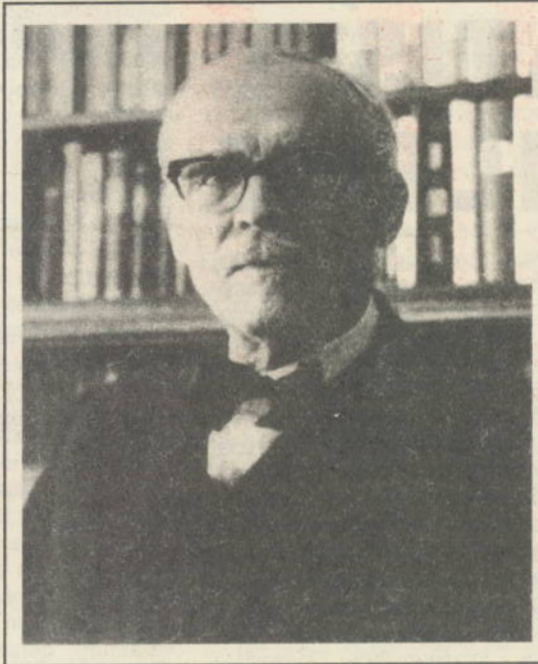
Cititorii din străinătate se pot abona prin "RODIPET" S.A. - P.O. BOX 33-57, Fax 0040-1-3129432 sau 3129433, telex 11995 - Piața Presei Libere nr.1, sect. 1 București - România.

PERMANENȚE ROMÂNEȘTI

LA ANIVERSAREA LUI

TUDOR ARGHEZI

1880 - 23 MAI - 1994

TESTAMENT

*Nu-ți voi lăsa drept bunuri, după moarte,
Decât un nume adunat pe o carte.
În seara răzvrătită care vine
De la străbunii mei până la tine,
Prin râpi și gropi adânci,
Suite de bătrânii mei pe brânci,
Și care, tânăr, să le urci te-asteaptă,
Cartea mea-i, fiule, o treaptă.*

*Așez-o cu credință căpătâi.
Ea e hrisovul vostru cel dintâi,
Al robilor cu saricile, pline
De osemnintele vărsate-n mine.*

*Ca să schimbăm, acum, întâia oară,
Sapa-n condei și brazda-n călimară,
Bătrânii-au adunat, printre plăvani,
Sudoarea muncii sutelor de ani.*

*Din graiul lor cu-ndemnuri pentru vite
Eu'am ivit cuvinte potrivite
Și leagăne urmașilor stăpâni.
Și, frământate mii de săptămâni,
Le-am prefăcut în versuri și-n icoane.
Făcui din zdrențe muguri și coroane.
Veninul străns l-am preschimbat în miere,
Lăsând întreagă dulcea lui putere.*

*Am luat ocară, și torcând ușure
Am pus-o când să-mbie, când să-njure.
Am luat cenușa morților din vatră
Și am făcut-o Dumnezeu de piatră.
Hotar înalt, cu două lumi pe poale,
Pășind în piscul datoriei tale.*

*Durerea noastră surdă și amară
O grămădii pe-o singură vioară,
Pe care ascultând-o a jucat
Stăpânul, ca un țap înjunghiat.
Din bube, mucegaiuri și noroi
Iscat-am frumuseți și prețuri noi.
Biciul răbdat se-ntoarce în cuvinte
Și izbăvește-ncet pedepsitor
Odrasla vie-a crimei tuturor.
E-ndreptățirea ramurei obscure
Ieșită la lumină din pădure
Și dând în vârful, ca un ciorchin de negi,
Rodul durerii de vecii întregi.*

*Întinsă leneșă pe canapea,
Domnița suferă în cartea mea.
Slova de foc și slova făurită
Impărechiate-n carte se mărită,
Ca fierul cald îmbrățișat în clește.
Robul a scris-o, Domnul o citește,
Făr-a cunoaște că-n adâncul ei
Zace mânia bunilor mei.*

Din volumul "Cuvinte potrivite"

prin situația ei ca parte integrantă a Europei Centrale, s-a găsit încă de la anul 1000 a.Chr. legată mai mult de lumea occidentală decât de cea orientală: rezultatul nu putea să fie decât romanizarea acestei regiuni din răsărit. Cei mai buni inițiatori ai ei pe calea spre Occident au fost celții, cei mai buni colaboratori illirii, cei mai destoinici stăpâni romani.

Pe măsura întinderii Imperiului roman în Peninsula Balcanică, Dacia cunoștea tot mai mult penetrația economică și culturală a Romei. În vremea regelui Burebista (70-44 a.Chr.), Dacia, devenită puternică și bogată, s-a afirmat ca o rivală temută a Romei. Moartea în anul 44 a.Chr. atât a lui Caesar, cât și a lui Burebista avea să amâne marea confruntare militară daco-romană, cu urmări atât de însemnate pentru istoria ținuturilor carpato-danubiene.

Interdependența romano-dacă în domeniul vieții materiale și spirituale - manifestată timp de mai multe secole înainte de Traian avea să se transforme în urma războaielor romano-dace din 101-102 și 105-106 și a ocupării Daciei de romani în sinteza daco-romană. Monumentele comemorative Columna lui Traian, ridicată la Roma - o veritabilă cronică în imagini a războaielor daco-romane și Tropaeum Traiani de la Adamclisi, din Dobrogea, dedicat zeului Marte au transmis în timp ideea forței de granit imprimate de "pecetea Romei" unității dacice, transformată în romanism danubian.

Cucerirea Daciei a făcut ca procesul de romanizare - ca fenomen lingvistic-cultural - să cunoască aici o intensitate neobișnuită în celelalte provincii ale Imperiului roman. Romanizarea a fost o acțiune conștientă, urmărindu-se crearea unui bastion puternic al romanității, transformarea Daciei într-un avanpost de apărare a Imperiului. Colonizarea agricolă și de mineri, ca și așezarea militarilor, mai ales, au fost făcute după un plan bine stabilit.

Acțiunea de romanizare, atât în Dacia, cât și în celelalte provincii nu a fost rezultatul unei colonizări în masă a romanilor, care să fi schimbat aspectul etnic al provinciei; ea a fost și trebuie văzută ca un fapt de cultură. Numărul de coloniști, oricât de mare ar fi fost, nu s-a putut compara cu mulțimea populației băștinașe, aceasta constituind elementul fundamental în formarea poporului român.

Romanizarea a însemnat, în primul rând, adoptarea de către băștinași a unei limbi noi, a limbii latine. Limba este caracteristica fundamentală a unui popor; ea îi definește identitatea. Romanizarea Daciei n-a putut fi despărțită de aceea a provinciilor sud-dunărene, față de care Dacia era o continuare, nu numai a stăpânirii imperiale romane, dar și ca unitate economică.

Odată cu retragerea din Dacia a legiunilor romane, a aparatului administrativ și a unei părți a populației urbane, nu a fost întreruptă pătrunderea elementelor romanice la nordul Dunării; romanizarea a continuat, însoțită de propagarea creștinismului.

Legăturile între populația romană de la nordul Dunării și cea de la sudul Dunării aveau să slăbească în urma așezării slavilor în Peninsula Balcanică. La data respectivă, latina târzie de factură populară din regiunea carpato-dunăreano-ponctică era pe cale de a se constitui într-o limbă neolatină (romanică). În contact cu valurile de populații "barbare", daco-romani, romanicii de la nordul Dunării, au adoptat forme de organizare impuse de noile condiții istorice survenite. Ei s-au constituit

în ceea ce marele istoric N. Iorga numea "romaniile populare", sau "romaniile rurale", adică teritorii asupra cărora nu se mai exercita în mod efectiv autoritatea imperiului și care trăiau în forme populare. Ele se considerau "romani" de către locuitorii lor, care știau că în cea mai mare parte ei aparțineau sau au aparținut Imperiului roman, devenit romano-bizantin și apoi bizantin.

Începând cu secolul al X-lea, se surprind documentar pe întregul teritoriu românesc formațiuni statale cu numele de cnezate și voievodate (denumiri slave care traduc: cnezatul - judecia și voievodatul - formațiunile statale din unitățile geografice desemnate prin termenul terra). Aceste formațiuni statale aveau aspecte comune, fie transmise de tradiția daco-romană, fie rezultate din experiența contactului cu populațiile migratoare. În dezvoltarea lor, ce tindea spre realizarea unor formațiuni de stat puternice și refacerea, cu vremea, a unității României nord-dunărene, ele au fost frâmate de năvălirea ultimului val de populații migratoare: pecenegi, uzi, cumani și tătari, iar în Transilvania - și de tendințele de expansiune ale regatului maghiar.

Transilvania, care prin poziția ei geografică și dezvoltarea istorică, tindea să devină, odată cu secolul al X-lea, centru polarizator de viață politică românească, a căzut, după o lungă perioadă de rezistență (secolele X-XIII), sub stăpânirea regatului maghiar. Lupta populației pentru păstrarea vechilor ei libertăți și puternica tradiție a organizațiilor statale băștinașe au imprimat evoluției raporturilor socio-politice din Transilvania un caracter specific, făcând ca în secolul al XIII-lea să se manifeste tendințe de alcătuire a unei organizații statale proprii "regnum Transilvaniae", separat de regatul maghiar.

Pentru ținuturile de la sud și est de Carpați, secolul al XIII-lea a însemnat o perioadă de consolidare și afirmare a formațiunilor statale de aici, care, o dată cu creșterea potențialului lor economic, căutau să se desprindă de încorsetarea stăpânirilor nomade și de pretenția regatului maghiar de a le lua locul.

Trecerea de la formațiunile statale restrânse ca arie geografică la constituirea statelor românești de sine stătătoare a fost un proces relativ îndelungat, desfășurat în contextul formării societății medievale din răsăritul și sud-estul Europei.

În secolul al XIV-lea, într-o conjunctură politică internațională favorabilă, în urma înlăturării infiltrațiilor de stăpânire maghiară la sud și est de Carpați și a îndepărtării pericolului tătar, s-au constituit statele românești independente, Valahia Maior (Țara Românească) și Valahia Minor (Moldova). Se deschidea, astfel, calea dezvoltării unei vieți politice românești de stat ce avea să fie ilustrată în cursul istoriei prin mari valori, ridicate, când de o provincie, când de alta, și să se impună pe plan internațional prin originalitatea și vigoarea ei.

Spre deosebire de popoarele din jur (popoarele balcanice, maghiarii, polonezii și popoarele din Orientul Apropiat), care și-au pierdut, unele pe perioade destul de mari, viața proprie de stat, poporul român a manifestat o impresionantă continuitate a vieții de stat, binefăcătoare nu numai dezvoltării lui, dar și popoarelor subjugate de Imperiul otoman, slujindu-le ca model și sprijin în lupta lor de eliberare.

(Va urma)

LATINITATEA

- identitatea și dimensiunea europeană a poporului român

Acad. ȘTEFAN ȘTEFĂNESCU

Poporul român, situat în sud-estul Europei, și-a desfășurat viața istorică în strânsă legătură cu popoarele din această parte a lumii. Poziția geografică a României a pus-o, totodată, în legătură, cu mariile curente de civilizație europeană și a deschis-o influențelor din Orient. Pe teritoriul României treceau drumurile de comerț care legau Europa Centrală de Peninsula Balcanică și de Marea Egee și Marea Baltică de Marea Neagră. Așezarea către gurile Dunării, cel mai mare fluviu al Europei, a întărit poporului român legătura cu Europa și i-a permis, în același timp, legătura, prin Marea Neagră, cu Asia Mică și lumea mediteraneană.

Prin faptul că ține de Biserica Ortodoxă, România aparține Orientului; în același timp, însă, ea face parte integrantă din Occident, prin legăturile etnice și lingvistice cu țările latine.

Ca și alte țări, România a adus în concertul istoriei și culturii universale o notă originală. Pe teritoriul ei s-au descoperit vestigii ale unor impresionante, prin frumusețea lor, culturi neolitice (Hamangia, căreia îi aparține vestita statuie, descoperită la Cernavodă - Gânditorul -, Cucuteni, Ariujd, Turdaș, etc.); aici a înflorit civilizația atât de caracteristică a geto-dacilor, ca unitate etno-istorică distinctă în lumea tracilor. Războinici vestiți, geto-dacii

s-au impus atenției contemporanilor străini în diverse împrejurări istorice importante: în anul 514 a.Chr., regele persilor, Darius, în expediția împotriva sciților, s-a izbit de rezistența getilor din Dobrogea; în anul 335 a.Chr., geții l-au înfruntat pe Alexandru Macedon, iar prin anul 290 a.Chr., luau prizonier pe urmașul acestuia în Tracia, regele Lisimach.

Influențe culturale diverse, integrate mediului local, au născut sinteza culturală geto-dacă, căreia V. Pârvan, creatorul școlii românești moderne de arheologie, i-a consacrat o pătrunzătoare analiză. "Situată între lumea cimero-scitogrecescă din Orient și lumea italo-illiro-celtă din Occident, de mentalități și de civilizație profund diverse, Dacia - scria V. Pârvan -